

**Cilvēku biomonitoringa padomes sēdes
Protokols Nr. 11**

Rīgā

2022. gada 25. maijā

Sanāksme notiek: Veselības ministrijā, Brīvības ielā 72, 309. telpā

Sanāksmes sākums: plkst. 15:30

Sanāksmes beigas: plkst. 17:00

Sanāksmi vada: prof. Dz.Mozgis – Padomes priekšsēdētājs, Slimību profilakses un kontroles centra direktora vietnieks sabiedrības veselības un profilakses jautājumos

Sanāksmē piedalās:

Padomes dalībnieki:

Dzintars Mozgis, Inese Mārtiņšone, Normunds Kadiķis, Anita Segliņa, Uldis Berķis, Dagnija Jirgensone, Zane Ružāne, Māris Valdovskis.

Uzaicināti:

Kristīne Sproģe, Lāsma Akūlova (RSU Darba drošības un vides veselības institūts)

Protokolē: Inese Mārtiņšone, RSU Darba drošības un vides veselības institūts, Higiēnas un arodslimību laboratorijas vadītāja

Darba kārtībā:

1. Desmitā sēdes protokola apstiprināšana;
2. HBM4EU projekta apakšpētījumu rezultāti: SPECIMEn pētījums –“Survey on pesticide mixtures in Latvia”;
3. HBM4EU projekta apakšpētījumu rezultāti: E-atkritumu ietekmes izpēte;
4. Partnerības par ķīmisko vielu riska novērtējumu (PARC) ietvaros plānotie biomonitoringa pētniecības projekti (Inese Mārtiņšone).
5. Citi jautājumi.

Sēdes gaita:

1. Visi klātesošie padomes locekļi ir iepazinušies ar iepriekšējās sēdes protokolu un viņiem nav iebildumu. Protokols ir apstiprināts pēc noklusējuma.
2. Eiropas cilvēku biomonitoringa iniciatīvas (HBM4EU) SPECIMEn apakšpētījuma rezultāti (Darba drošības un vides veselības institūts Higiēnas un arodslimību laboratorija).

I.Mārtiņsones ziņojums par paveikto SPECIMEn pētījumu:

pesticīdi un to maisījumi ir identificēti kā prioritārās vielas Cilvēka biomonitoringa iniciatīvā un papildus biomonitoringa dati ir nepieciešami, lai turpinātu pētīt un noteikt drošas ekspozīcijas līmeņus. Eiropas kopīgās programmas projektā piedalījās 5 dalībvalstis - Nīderlande, Čehija, Spānija, Ungārija un Latvija. Pētījuma mērķis- izzināt dažādu pesticīdu maisījumu klātbūtni cilvēku organismā, un to potenciālo iedarbību uz cilvēku veselību. Iegūtie rezultāti ļauj salīdzināt signāla intensitātes starp valstīm un starp dažādajām grupām: eksponētie vs. kontrole, bērni vs. pieaugušie, smidzināšanas sezona vs. nesmidzināšanas sezonu. Apkopojot pētījuma rezultātus, noskaidrotas ar augstu ticamības līmeni (95%) atrastās pesticīdu atliekvielas un pamatsavienojumi - 41 atradne attiecināma uz 30 pamatsavienojumiem un zemāku ticamības līmeni (90%) - 54 atradnes. Kopumā analizēti 400 paraugi, paraugos ir konstatēts savienojums, kuru izmanto kā pret asnošanas līdzekli, un Latvijā šis savienojums uz pašreizējo brīdi ir aizliegts. Pētījuma atskaišu rezultāti pieejami projekta mājas lapā (Cilvēku biomonitoringa iniciatīva Eiropā (HBM4EU) | RSU). Tiek sagatavoti zinātniskie raksti par pētījuma metodi un pētījuma rezultātiem.

Raisās diskusija par astoņiem pesticīdiem un to metabolītiem, kas konstatēti vismaz 10%, bet ne vairāk kā 33% Latvijas populācijas paraugos, tiek apspriests, kā varētu izmantot iegūtos pētījuma datus, turpinot Cilvēka biomonitoringu valstī. Varētu izanalizēt, kāpēc aizliegtās pesticīdu atliekvielas tiek konstatētas cilvēka organismā, vai tā var būt ietekme no vidē esošā piesārņojuma, vai varbūt sastopami kādos sadzīves līdzekļos.

3. I.Mārtiņsones ziņojums par E-atkritumu ietekmes izpēti:
Elektronisko atkritumu pārstrādes uzņēmumos tika savākti paraugi darba vides gaisā un bioloģiskie materiāli (asinis, urīns, mati) no darbiniekiem un savāktajos paraugos tiks pētīti smagie metāli (svins, kadmījs, hroms), polihlorinētie bisfenili un bromētie liesmu slāpētāji.
4. Partnerības par ķīmisko vielu riska novērtējumu (PARC) ietvaros plānotie biomonitoringa pētniecības projekti (I.Mārtiņsonē)
PARC ir partnerība ķīmisko vielu riska novērtēšanai, kuru vadīs Francijas aģentūra (ANSES), plānotais laiks 2022-2029. g. PARC startēs 27 dalībvalstīs, un iesaistītas 3 Eiropas aģentūras: EEA, EFSA, ECHA. Projekta PARC darbībai ir definētas 9 darba paketes. RSU plāno darboties 4.darba paketē, kur iesaistītas ~200 partnerorganizācijas. Plānotie pētījuma virzieni ir saistīti ar arodvides un darba vides pētījumiem, kas ietver veselības darbiniekus. Plānots arī piedalīties vairākās pētījumu aktivitātēs gan par jauniešu (12-19 gadi) paradumiem, gan arodārstu iesaistīšana pacientu aptaujā un bioloģisko paraugu savākšanā un citām aktivitātēm. Vēl plānots darboties 6.darba paketē saistībā gan ar esošo likumdošanu ķīmisko vielu lietošanas ierobežojumiem - veikt normatīvo aktu sinhronizāciju; gan ķīmisko vielu riska novērtēšanas metodoloģiju analīzi darba vidē.

Pašreiz PARC nav vēl definētas prioritārās vielas, kas pētniecības jautājumi balstās uz HBM4EU noteiktajām prioritārajām vielām, tādējādi uzsāktais darbs HBM4EU varētu integrēties PARCā.

5. Citi jautājumi:

Attiecībā par pētniecību katra valsts var pieteikties uz neierobežotu skaitu programmu, kuras ir Eiropas kopienā, veicot līdzfinansējumu vismaz 50% apmērā.

U.Berķis skaidro, ka pašlaik ir 49 ES partnerības un saskaņā ar MK noteikumiem Nr.259 pētnieciskas aktivitātes šajās partnerībās no IZM līdzfinansē 76 programmas, bet nacionālās komplimentārās aktivitātes neattiecas uz IZM, bet nozaru ministrijām.

I.Mārtiņšone skaidro, ka no projekta (PARC) var izvēlēties tikai vienu populācijas pētījuma virzienu, un, ieplānojot papildus kādu citu populācijas pētījumu, tad būs nepieciešams Veselības ministrijas atbalsts.

Dz.Mozgis ierosina Biomonitoringa padomei pieteikt vizīti pie Veselības ministra ar sarunas tēmu par Biomonitoringa sistēmas izveides uzsākšanu un stratēģijas izveidi un īstenošanu.

N.Kadiķis: informē par nolietoto svina akumulatora rūpnīcas "Eco Led", kas nosūtījusi vēstuli RSU par lūgumu izstrādāt un realizēt programmu.

I.Mārtiņšone paskaidro, ka ir tehniskas problēmas sagatavot programmu - ģimenes ārsta iesaiste, rekrutēšana, atļaujas, ētikas komisijas atzinums, paraugu savākšana un transportēšana, rezultātu uzglabāšanas sistēmas uzturēšana un analīze.

Padomes priekšsēdētājs pasludina sēdi par slēgtu.

Sēde tiek slēgta plkst. 17:00.

Padomes priekšsēdētājs

Protokolēja:
25.05.2022.

Dz. Mozgis

I. Mārtiņšone